

30

ARCHY

DOBŘÉ DÍLO

STARÁ ŘÍŠE

NA MORAVĚ

OBSAH :

Boh. Reynek: Advent.

Prání novoroční.

J. A. Baratynskij: Píseň.

Umění jak dojít pravdy.

Farář a dogmata.

Saepe maquo studio et summe attentione.

Jeho excelence pražský arcibiskup dr. Karel Kašpar.

»Quanta cura« ac pastoreli vigilantia.

TISKEM VÁCLAVA HORÁKA
V PROSTĚJOVĚ.

Bohuslav Reynek

ADVENT

I

Minula noc, ale ještě
tma se choulí šedivá.
Klekání na roucho deště
Ave stříbrem vyšívá.

Mrtví domu naslouchají,
živí sotva procitli.
V duši živých, v mrtvých taji
zrno klíčí, slupka tlí.

Oděn *Ave* stříbrnými,
utichá déšť jako dým.
Chystá sněhy, svatost zimy,
bílou cestu příchozím.

II

Za humny jsou stehlíci
nACHEM ve chlad vetkáni.
Úzkost kosů v štěpnici
zavolala do strání.

Vítr ulehá si v tmách
do koutů a do dvorů,
vyhledává plot a práh,
mdlých a bědných oporu.

Prostře na práh první sníh,
plachý pozdrav anděla,
kouzlo duše, povzdech lích,
podušku snů pod čela.

Nasype sníh na rovy,
prahy věčných příbytků.
Zavolá květ nachový,
rez na chlévů omítku.

Vyraší květ na lysé
stáje zdi a na sluji,
aby zastavili se
Ti, již v mdlobách putují.

III

Sněhu sadaři a tich,
andělé, z mlh zářice,
zakládají na kopcích
zahrady a vinice.

V stříbře raší zahrady
barvy holubů a vran.
V bílé zemi bez vady
očekává samot stan.

Jde tam stesk, a zhrdl vším,
dojít, dojít dejte mu,
stezky mezi ořeším,
obrácené k Betlemu,

stezky vinoucí se v sních,
úponky na země zdech,
zamlžené v pahorcích
jako na skle vzdech a vzdech.

Ruka na skle kreslí si,
do sněhu a do dechu,
skal a věží obrysy,
hvězdu Mágů nad střechu...

M. G.

ORECHY

Nebe nachově se kloní,
vítr bije do střechy,
podzim je, a ořechy
prší v cestu monotonní.

Ve příkopů žluté trávě,
v opadalých listů loži,
tvrdé, zamočené leží,
vítr odnáší je hravě.

Ořech stojící na stráži
jako déšť kuličky metá,
neboť chasník schován je tam,
já ho vidím, ten je sráží.

Lidé do vrbové nůše
házejí je z plných pěstí,
po tisících, krutě, suše,
jako kostlivci to chřestí.

Chodci, jenž se tudy beře,
kotálejí se pod nohy,
on se mlčky shýbá v šere,
kradmě odnáší si mnohý.

Čtyři na stole mi leží,
kterých jsem se zmocnila.
Ještě od písku jsou, svěží,
slast v nich dríme a síla.

Ovoce s nevábnou tváří,
jen kdo siných kor tě zhostí,
jen kdo násilím tě zmaří
vnikne do tvé výbornosti.

V tobě stáří jsou symboly,
vrásky, ztrnulosti, žaly,
mozek bohyně jsi holý,
kterou z hrobu vykopali.

Vůni kamenů máš, lesů,
řeky, která se rozlila,
klenot skrytý jsi ve vřesu,
vyděděných tretka milá...

Přeložil Bohuslav Reynek.

Poznámka překladatele.

Tato zvláštní báseň byla nalezena na zadních stránkách modního listu „*Madame*“, někdy kolem roku 1930. Je anonymní, byla otištěna toliko v rubrice, kde si čtenářky vyměňují ovoce svých zkušeností, ať už v oboru citovém neb myšlenkovém. Různě osvětlené záhady srdce se tu střídají s recepty vzácnějších krmí, s radami, jak se zbaviti skvrn, s nesmysly atd... Naše báseň, jistě nezáludná a neliterární, bohatá odchylkami od pravidel, ale i svěžími gesty, jest vzácnou ukázkou moderní lidové poesie. Vychází z lidu, který čte, osvojil si díla básníků a zassimiloval je. Po svém, naivně, ale v plnosti srdce. Báseň je v originále o dvě sloky delší, v kterých však inspirace náhle poklesla a které se mi zdálo zbytečným překládat. Uvádím je k vůli úplnosti a pro ty, které snad by zajímalo psychologicky nebo jen čistě lidsky. Poesie, tuším, už se to netýká.

Si de ta cavité brisée
J'enlève ton reste ligneux
Tous accourent pour te croquer
Dessert des riches et des gueux.

Puis un beau jour l'on te presse,
Onctueuse, glisse ton huile
Les gourmets vite s'empressent,
Car tu deviens leur idylle.

PŘÁNÍ NOVOROČNÍ.

· Z Nového Roku si udělali lidé celého světa den radosti a především den naděje na radost. Vskutku zvláštní: jakmile vězní hodiny posledních dvanáct úderů vyhodí z té harampádnice starého roku, tu obličej i toho největšího ubožáka tak zazáří, jako by byl vyhrál hlavní trefu. Nemá to sice ještě v kapse - ale snad přece - kdož ví - vždyť na to má již z blízka i z dáli tucet příslibů v podobě novoročních přání.

Také mně se nemůže v novém roce vésti jinak než nanejvýš famózně, jde-li to ve světě podle práva a spravedlnosti - neboť, pravím ti, příteli, všecky kapsy mám plny novoročních přání. Hrnu-la se mi tam na všech rozích cestou do kostela - poslední v kostele samém, v blízkosti toho, jenž jediný může z přání učinit skutečnost. V sakristii

stojí v řadě kostelníci a ministranti, a ten z nich, jenž se těší největšímu řečnickému talentu, dá si vnitřní pobodnutí (zevnější mu dají druhové jeho jemným rýpnutím do žeber) postaví se přede mne a praví: Přejí šťastný Nový rok, dobré zdraví, dlouhý věk a všechno, co si sám přejete.

Zaplať Bůh! Pěkné jsou to věci, dobré zdraví a dlouhý věk! Nemám nic proti tomu.

Ale horší jest to již s tím: co si sám přejete. To není tak jednoduché, jak si to malé i velké děti představují. Malé u nás i ve všech elsaských vesnicích přejí si zkrátka a dobře hezky do hněda vypečený křupavý marcipán, a ten dnes dostanou, hned, jakmile u tetinky a strýčka odříkají své říkanky. Ale velké staré děti si přejí všecko možné dohromady - však obslouženy tím tak hbitě nejsou. Kdyby mělo záležet na jejich přáních, museli by na světě býti jen sami zdraví a bezstarostní lidé, jejichžto hlavním zaměstnáním by tak asi bylo ztrávit všechny ty holuby, kteří by jim, ovšem pečení, líтали do úst. Nuže, přiletěl někdy některý? Nepřiletěl; přes všechna ta tisíciletá přání se ta naše země nestala a nestane Šlarafií.

Vidiš, jak je těžké přát si něco rozumného, co by mělo naději na splnění!

Jeden starý filosof v pohanském Řecku, Diogenes, to dobře věděl. Když král Alexander slavného mudrce navštívil - do domu k němu nemohl, neboť Diogenes bydlel v sudě, poněvadž všechn přílišný přepych byl proti jeho zásadám - tu král jej žádal, aby projevils nějaké přání, že také nejsmělejší přání mu jeho královská přízeň vyplní. A jak znělo přání mudrcovo?

„Ustup mi ze slunce!“ A dost.

Zbrklý pavouk, co? Ale přece ne úplně. Jen člověk, kterého věčný klam a zklamání života učinily tak zatrpklým a beznadějným, že nemá již ani nejskromnějšího přání. Jako mnohý hluboký duch poznal i on tu pravdu, že všecko je marnost. A je-li ti nsnadno souhlasiti s touto pravdou, pomysli na poslední japonské zemětřesení a na ten milion životů, na nesmírné množství radosti, blahobytu, bohatství, lásky, spokojenosti, které ve čtvrt hodině zničilo toto prosté a bezmyšlenkovité trnutí kůry zemské. Všecko jest marnost.

Ale pozor! Přece ne úplně. Ne všecko jest mar-

nost. Ne všechno jest klam a zklamání. Ne všechna přání jsou sebeklamem. Toho ubohý Diogenes nevěděl, neboť byl pohan. Ale což kdyby byl býval rybářem na Galilejském moři se Šimonem a Ondřejem, a byl k němu přišel onen větší, největší král, jehož království není z tohoto světa, a byl mu pověděl o té propasti blaha a radosti, jež pojme ty, kteří jej milují?

Ó pak by byl věděl, co si má přát. A také já to vím, i ty to víš, příteli, neboť jsme křesťané a nikoli pohané a blázni. Nejsme pohany jako Diogenes, proto si něco přejeme; nejsme blázni, proto si přejme něco pořádného, něco opravdu dobrého, to největší, co nám jen „Pán, od něhož vše dobré pochází,“ dáti může, to jediné, co nám také zcela jistě dá, budeme-li si toho opravdu přát a chtít to celou touhou srdce a celou silou vůle: *Království Boží*. To napřed, vždycky a všude napřed, a všechno ostatní, i dlouhý život a dobré zdraví, ponechajme s důvěrou tomu, jenž slíbil: „všecko ostatní bude vám přidáno.“

OKOUZLENÍ.

Věc všední je mnohdy neobyčejná jako zázrak, věc nejbližší mnohdy tak vzácná jako by náležela k onomu světu druhému, a věc, kterou všichni viděti mohou, vidí jen básníci a děti. Někdy také velké děti jako já.

Viděl jsem totiž, jak sněží. A myslím, že by to byl příliš chudý, životem ošizený a osudem oloupený člověk, který by pro to neměl očí. Očí - to je zde jen tak řečeno. Záleží vše na duši. Každá skutečnost je pro vás jen tak dalece živou, pokud je živou duší chápána, pojata, ba s láskou znovu vytvářena. Divadlo světa se hraje jen pro duchy.

Není na tom nic zvláštního, když sněží, ale hle, jak je svět okouzlen! Ohromná kosmická síla tu jaksi pracuje na té dobré, staré zemi, ale s nekonečnou něžností a laskavostí. Veliké a měkké vločky padají jako peří, padají, padají tiše a neustále, naplňují vzduchový prostor a zemi jaksi jakoby vesmírným pohlazujícím laskáním. Měkké a všemohoucí je to, co se zde děje, jako pohlazení ruky matčiny na čele rozčileného dítěte.

Hle, jak ticho! Jindy slyšíš ve dne i v noci, jak dole údolím hřmotí vlaky. Ani noc, to černé ticho, nemůže jich upokojiti. Ale padající sníh udusil i poslední zbytek nepokoje a šramotu ve svém všemocném, bílém mlčení. I kdyby dnes nebyla neděle, sotva by sis mohl představit, že se někde na těchto polích nyní něco pracuje. Bylo by to znesvěcení, znásilnění, brutální zásah do tajemného dění. Tato pole chtějí nyní býti něčím jiným než všedními poli, berou na sebe nový charakter a proto také nové roucho. Slaví velký sabat přírody.

Ano, jakási tajemná slavnost se tu koná, to cítím zřetelně, i když tomu nerozumím a nemohu uhodnouti poslední její smysl. Dostí na tom, že jsem se octnul uprostřed té slavnosti, pravím si sám, kráčeje s rostoucím úžasem a nadšením po neposkvrněném koberci z bílého sametu. Za mnou leží vesnice, ale kdo by mohl s jistotou tvrditi, že je to obyčejná pozemská vesnice? Tak nezemsky to vše vyhlíží, jako bys byl na jiné planetě, jako by ses byl nevysvětlitelným zázrakem octl v krajině měsíční.

A co je to zde, kde nyní jsem? Jsem v lese či

v nějaké fantastické krajině podmořské? Jsem za-
čarován a kráčím snad po dně obrovského aqua-
ria? Ano, toť les na dně mořském. Jako ve vodě
stojí tu stromy, nepohnuté v bílé se vlnícím ovzdu-
ší. Jsou jím drženy, neseny, plují v něm, i sova tam-
to pluje, vesluje zvolna širokými perutěmi bílou
hlubokou samotou. Všecky věci jsou proměněny.
Přihlédneš-li lépe, najednou nevidíš již stromy,
nýbrž čarovné křišťalové paláce nadlidské a bi-
zarní architektury, lesní pěšinky se staly hladký-
mi palácovými schody a chodbami, keře diaman-
tovými kandelábry. A slyšíš nejaristokratičtější a
nejéthernější hudbu, jaká vůbec jest, zavála sem
s bílými vločky s nebe, božská hudba samoty.

Či je to duše sama, jež osvobozena jsouc v mo-
hutném, svítícím mlčení od nesouzvuku povrch-
ních šramotů života, nyní tak podivně zní a pěje
v nově nalezeném rytmu pravého, věčného bytí?

KAREL PFLEGER,
farář.

Z němč. dr. František Odvalil.

J. A. Bar at y n s k i j

PÍSEŇ

Strašně skučí, úpí, kvílí
v podzim vítr;
v podnebesí do daleka
mraky žene.

Na stráži tu smuten stojí
mladý vojín;
za nimi on unáší se
tesknou dumou.

Kampak, kampak vás, vy mraky,
vítr žene?
kam mne asi osud vede
nešťastného?

Těžko je mi žíti: matku
opustil jsem!
Těžko žíti: od milenky
odešel jsem.

Neteskní! Vždyť dívka milá
pravila mi:
Za tebe se modlit bude
družka věrná.

Co z těch modliteb? já hynu
v cizím kraji.
Vrátím se kdy? - zrak tvůj druha
nepozná pak.

Neuvidím zblízka štěstí:
nač mám žíti?
dej mi úkryt, syrá země,
rozevři se!

Zpívá, nikdo neslyší však
slov těch smutných;
roznáší je, přehlušuje
vítr bouřný.

Kde sladký šepot
je lesů mých?
Potoků repot,
květ na luzích?
Jsou stromy holé
a zimy tkáň
pokryla stráň,
doliny, pole.
Pod ledovou
pokryvkou svou
utichá pramen;
kraj ztrnul znaven,
jen vítr zlý
hučí a vyje
a nebe kryje
mrak šedivý.

Proč teskně sedím,
do okna hledím
na vánici?
Miláčku štěstí
kryt ono věští
před vichřicí.
Má kamna svítí,
žár sálá z nich;

žár ohnivých
paprsků nítí
jas v očích mých
bezstarostných.
Sním v tichu sladce
před živou tou
plamennou hrou,
zapomněv krátce
na bouři zlou.

V nebeské výši
Bůh dík necht' slyší!
Tak žití vír
se v hrudi ztiší,
zavládne mír.
Když v duši strádám,
stesk rve mne zlý,
vždy hlavu skládám
na srdce jí,
a v bouři sněžné
ve vichru běd
žár lásky něžné
zahřeje hned.
Ztratí se brzy
zármutek, slzy,

tak jako dnes
duch na přírody
zapomněl děs
a nepohody
divoký ples.

Nechci tě temnou předváděti,
o smrti! S dětskou představou
hrobový sten já daruji ti,
nedám ti kosu hrozivou.

Všemocný Ether otcem ty máš,
kráska jsi třpytně zářící:
olivu míru v ruce třímáš,
nikoli kosu hubící.

Když v nádheře se vznesl skvoucí
svět z rovnováhy divých sil,
v ochranu tvou hned Všemohoucí
pořádek jeho poručil.

Nad tvorstvem létáš vzdušnou výší
a soulad vléváš do světa,
tvé chladné vanutí v něm tiší
divoký povyk života.

Ty krotíš bouřně vstávající
v šílené síle uragan,
ty břehy vlastní lámající
nazpátek vracíš oceán.

Rostlinstvu meze dáváš všemu,
stínu, jímž ohromný by les
svět pokryl, nedáš vzrůsti zlému,
drn nevzroste tak do nebes.

A člověk! O, jsi svatá děva!
Před tebou se mu ztrácejí
hned s tváří skvrny, když se hněvá,
plameny chlipné mizejí.

Ty svrchovaně spravedlivá
s člověkem družíš člověka:
laská tvá ruka milostivá
vladaře jako otroka.

Pochybnosti a donucení,
podmínka bourných našich dnů:
tys hádanek všech rozřešení,
vysvobození z okovů.

Jak mnoho za málo jsi dní
dovedla prožít, procítiti!
Jak shořela jsi v plameni,
jenž kalným leskem vášní svítí!
Jsi otrok snu, zjev tesknoty!

A v trýzni vnitřní pustoty
čeho si ještě v duši přeješ?
Jak Magdalena pláčeš ty
a jako rusalka se směješ!

O jaro, jaro! vzduch jak čist,
obzor jak jasný je!
Živoucím tím svým azurem
mi oči zalije.

O jaro, jaro! Vysoko
na křídlech věterku
k slunečným jak se paprskům
lísá tlum oblaků!

Šumějí, září potoky!
Kypící řeky hřbet
slavnostně v dálku unáší
zdvižený její led!

Stromoví ještě nahé je,
však v houští vetchý list,
jak dříve, šumí pod nohou,
je vonný, chvějný, čist.

Pod samé slunce skřivánek
do výšin zamířil,
by slavnostnějším pozdravem
zpěv jeho vesně byl.

Co je s ní, co je s duší mou?
Je potok s potokem,
a pták-li vzlétne do nebe
tu spolu zpívá v něm.

Proč toto slunce, vesnu tu
má duch můj tolik rád!
Či plesá jako živlu syn
na jejich hodě snad?

Co na tom! Šťastný ten, kdo zde
myšlenky sprostí se
a koho od ní daleko
hod tento unese.

MODLITBA

Vládce nebes! Rač klid
v duši chorou mou vlít!
Bludů pozemských všech
zapomenout mne nech -
přísný ráj svůj mi dej,
srdci síly naň přej!

Z DOPISU PŘEKLADATELOVA:

Jevgenij Abramovič Baratynskij jest některými ruskými kritiky ceněn více než Lermontov a moderním básníkem ruským byly vzorem jeho verše spolu s básněmi Puškinovými, Tútčevovými a Fethovými. Jsou povětšinou vážné a zádušné, po stránce formální vynikají svou zvučností a melodičností. I jeho osobní osudy jsou zajímavé. Pobyl pět let ve Finsku, kam šel zprvu nerad, jako do exilu, ale které si pak oblíbil, takže nebyl ani potěšen, když mu bylo umožněno vrátiti se do Petrohradu. Vyplnila se mu také veliká životní touha, jejíhož splnění se nedočkal Puškin: podařilo se mu dostat se do ciziny, do Paříže a do Italie, kde se zejména cítil velice šťasten. „Vedeme v Neapoli nejsladší život . . .” psal odtud. Byl to duch tichý a jemný, kterého každá životní tvrdost - a osud mu jich připravil dosti - velice zraňovala. A také jeho umění je tiché, sešerele a vážné.

Poněvadž je to velmi dobrý a sympatický básník, mimo to pak u nás jistě málo známý, dovoluji si Vám poslati těchto několik ukázek jeho poesie. Jak se Vám budou zamlouvat mé překlady, nevím, budu však spokojen, když se mi podaří aspoň upozorniti na tohoto současníka a přítele Puškinova, jehož význam však nemizí v záři genia Puškinova, ježto je to básník zcela osobitý a svůj. -

Don Jayme Balmes: Umění jak dojít pravdy

I. Úvodní úvahy

1. Dobře mysliti. Co to jest pravda?

Dobře mysliti, toť poznati pravdu, čili řídití svůj rozum cestou, která vede k pravdě. Pravda jest realita věcí. Znáti věci tak jak jsou, toť míti pravdu; znáti je jinak, toť se klamati. Víme, že jest Bůh, a toto poznání jest pravdou, protože Bůh opravdu jest. Víme, že změna ročních dob zakládá se na pohybech země kolem slunce, a toto poznání jest pravdou, protože vskutku slunce řídí roční doby. Víme, že poslušnost zákonů, důvěra ve smlouvy, věrnost přátelům, atd., jsou ctnosti: věděti to, toť znáti tolikéž pravd; právě tak jako usuzovati, že jsou dobrými a hodnými chvály nevěra, zrada, nevděk, nespravedlnost, atd. znamenalo by upadnouti v blud.

Abyste dobře mysleli, snažte se poznati pravdu, totiž skutečnost věcí. K čemu by byla pojednání více nebo méně subtilní, nebo více nebo méně hluboká, kdyby myšlenka nesouhlasila se skutečností? Rolník, prostý dělník, kteří znají dobře předměty svého zaměstnání, myslí a mluví lépe o těchto předmětech než filosof, jenž, přiodívaje svou nevědomost abstraktními formulkami, chce učití tomu, čeho nezná.

2. *Různé způsoby poznání pravdy.*

Často pravda není nám známa leč způsobem nedokonalým. Tu se skutečnost představuje našim očím nikoliv taková, jaká jest, ale *neúplná, s přídávky, nebo změněná*. Příklad: v jisté vzdálenosti kráčí zástup lidí; zbraně lesknou se na slunci; ostatek však jeví se nám matně. Víme, že to jsou lidé ozbrojení; je to však nějaké lidové shromáždění? oddíl pravidelného vojska? Které části vojska oddíl ten náleží? Toho nevíme.

Pravda nám není známa zúplna; naše

poznání jest nedokonalé; *chybí* nám zřetelné vidění uniformy.

Klamání vzdáleností nebo zcela jinou příčinou, domýšlíme se bezdůvodně, že tyto ozbrojení lidé nosí tu neb onu uniformu, uniformu, které nemají. Zase nedokonalost v poznání, protože *přidáváme*, co ve skutečnosti není.

Konečně pokládáme věc za jinou, jako výložek žlutý za výložek bílý; tu *zaměňujeme* to, co jest, totiž činíme z toho předmět rozdílný.

Srozumění, jež má pravdu úplnou, jest jako zrcadla, v nichž předměty jsou představovány takovými, jaké jsou mimo zrcadlo. Srozumění, jsouc hříčkou omylu, není již leč kaleidoskopem, který klame zrak, poskytuje mu obrazy beze skutečnosti. Konečně, nemá-li pravdu leč z části, možno je přirovnati k oněm zrcadlovým sklům, jež jsou všelijak zvlněna, aby zobrazující věci skutečné, představovala je jinak než jak jsou, protože mění rozměry a podobu.

3. *Rozdílnost duchů.*

Duch zdravý snaží se viděti v předmětech všechno, co obsahují, ale nic než co obsahují. Jistí lidé mají schopnost viděti mnoho ve všech věcech; na neštěstí vidí v nich, co tam není, a nevidí, co tam jest. Sebenepatrnější příhoda, lečjaká okolnost poskytují jim hojnou látku k rozprávkám; stavějí, jak se říká, vzdušné zámky. Velcí strůjci plánů, krasořeční mluvkové!

Jiní jsou stíženi opačnou chybou; vidí dobře, ale málo najednou. Chápou věci jen po jedné straně, a když tato strana zmizí, nevidí již nic. Tito duchové jsou náchylni k tvrdohlavosti a rádi se ohánějí průpovídkami. Vesničanům, kteří nikdy nevyšli ze svého kraje, svět končí, kde končí jejich obzor.

Chápání jasné, správné a přesné objímá úplně předmět svého studia; snaží se jej viděti se všech stran, ve všech jeho vztazích. Hovor a spisy lidí takto obdařených vyznačují se svou jasností, svou určitostí a stručností, svou správností. Každým jejich

slovem vynikne relief nějaké ideje, a tato idea odpovídá skutečnosti věcí; osvěcují vás a přesvědčují; nechávají vás plně uspokojeny. Pravíte se souhlasem a bez výhrady: *je to pravda; má pravdu; rozumně řečeno*. Žádného úsilí netřeba, abychom je sledovali v jejich úvahách. Kráčíte po rovné cestě, kde průvodce váš upozorňuje vás na divy, s nimiž se setkáváte. - Ale látka ta jest těžko pochopitelná, nesnadná; stezka jest temná a hrouží se do útrob země; na tom nezáleží; váš vůdce zná zatáčky cesty; ví, jak zmenšiti únavu, jak zkrátiti čas, a drží v rukou pochodně, která osvětluje nejtmavější hlubiny.

4. Každý vyniká ve svém umění podle toho, jak zná všechny části jeho.

Pravým učencem jest ten, kdo si dobyl dokonalé znalosti v řádu vědeckém; v praktickém řádu a ve správě života tato znalost vyznačuje mudrce; v pořádání veřejných záležitostí tvoří veliké státníky. Konečně ve všech oborech ten jest nejschopnější,

kdo zná nejlépe látku, o níž pojednává, nástroje, jimiž pracuje. Dodejme, že toto poznání musí býti praktické, že musí objímati až do jemností výkonu pravdy, a to do podrobností, jež jsou nevyhnutelný k úplnému poznání věcí: nuže, tyto pravdy jsou četné, i v nejskrovnějších oborech. Příklad: Kdo bude dobrým zemědělcem? - Kdo bude znáti dobře vlastnosti půdy, semen a rostlin, nejlepší postupy a nejlepší nástroje k vzdělávání polností; kdo dovede vyvoditi ze země nejlepší plodiny s nejmenším nákladem, v nejkratší době a v největším množství; zkrátka, kdo bude míti nejvíce pravd, vztahujících se k zemědělství. - Stejně tomu bude s tesařem, obchodníkem: - ten bude nejzručnější, kdo bude míti největší množství pravd o svém umění; kdo bude znáti do základů *skutečnost věcí*, jimiž se zaměstnává.

5. *Všem lidem třeba dobře mysliti.*

Vidíme, že umění dobře mysliti zabírá nejen filosofy, ale všechny lidi, ať jest stav

jejich jakýkoliv. Srozumění jest dar Stvořitelův; dar vzácný, nikoliv však bez nebezpečí; jest to světlo, jež nás má vésti ve všech úkonech našeho života. Bdít nad tímto světlem je tedy pro člověka povinností po výtce; kdyby zhaslo, budeme kráčet jen tápajíce. Nenechte tedy svou mysl nečinnou, bojte se, ať neztupí a nezmrtní; ale dobře příkládajíce na její ohniště, dbejte, ať hoří plamenem, jehož čistotu by nic nezměnilo. Tento plamen ať svítí a neoslňuje, ať ukazuje cestu a zároveň překážky, jimiž jest cesta poseta.

6. Kterak třeba učiti umění dobrého myšlení.

Dobře mysliti jest umění praktické, je- muž se učíme ani ne tak pomocí pravidel jako spíše příklady. Těch, kdož se zabývají tímto uměním množíce pravidla a analytické úvahy, tážeme se, co by mysleli o chůvě, která, aby naučila děti mluvíti a choditi, používala by podobné metody? Chci tím říci, že odsuzuju všechna pravidla? Takový

není můj náhled. Ale tvrdím, že třeba jich používati střídě, bez filosofické domýšlivosti, a zvláště že třeba, aby byla prostá a praktická. Vedle pravidla příklad. Dítě pronáší vadně jistá slova; co dělá matka, aby je opravila? Pronáší je, jak se mají vyslovovati, a pak je dává opakovati. - »Dobře poslouchej . . . ještě jednou . . . nešpul tak pysky; jen zlehka se dotkni patra jazykem.« Tu máte příklad vedle příkazu; pravidlo a způsob, jak je uvéstí ve skutek.

II. Pozornost

Jsou-li prostředky, jež nás vedou k poznání pravdy, jsou též překážky, jež nám zbraňují, abychom se k ní dostali. Umění dobře mysliti nemá jiného předmětu než naučiti, jak si posloužiti jedněmi, jak odkliditi druhé.

1. Definice pozornosti. Nezbytnost pozornosti.

Pozornost jest uplatnění ducha na který-

koliv předmět. Abychom dobře mysleli, je třeba nejprve uměti býti pozorný. Sekera neseká, není-li k stromu přiložena; kosa jest k ničemu v ruce žence, nezasahuje-li stébla s klasy.

Často se předměty představují duchu, aniž ducha upoutávají. Právě tak hledíme, aniž vidíme, posloucháme, aniž slyšíme: znalost, zjednaná tímto způsobem, jest vždy ledabylá, povrchní, často nesprávná nebo zcela chybná. Nepozorný duch zůstává, abychom tak řekli, mimo dům; nevidí, co se mu ukazuje. Usilujme o to, abychom nabyli zvyku pozornosti, ať v rušnosti záležitostí, ať v klidu studií. Také jsme mohli často pozorovati, že k chápání nám chybí ani ne tak dostatečná intelligence jako dostatečné uplatnění našeho ducha, pozornost. Posloucháme nějaké vypravování s pohledem roztržitým, dopouštějíce naší obraznosti jen tak nazdařbůh poletovati, přerušujíce vypravovatele tisícem otázek nebo odchylek, jež nemají často nic s věcí společného; z toho následuje, že nám unikají

zajímavé okolnosti, že podstatné rysy nedojdou sluchu, a že, chceme-li vypravovati zase my o věci té, nebo sami přemítati, abychom vynesli soud, představuje se předmět ten naší vzpomínce neúplný a znetvořený. Pochází pak náš omyl z naší neschopnosti nebo z nedostatečné pozornosti, již jsme vypravovateli věnovali?

2. Výhody pozornosti; závada opačného nedostatku.

Pozornost rozmnožuje síly ducha neuvěřitelným způsobem; prodlužuje hodiny. Pozorností se člověk bez ustání obohacuje; právě pozornosti dluží za jasnost, přesnost svých idejí; ba dluží jí též za divy paměti, neboť právě ustavičností pozornosti ideje se samy třídí v mozku s pořádkem a metodou.

Kdo neumí propůjčiti věcem leč pozornost rozpačitou, roztržitou, rozptylují svého ducha na všemožné předměty. Tady dostanou jeden dojem; tam lapnou dojem opačný. Fakta bez spojitosti, jež hromadí,

daleka toho, aby se navzájem osvětlovala, daleka toho, aby přicházela paměti na pomoc, mísí se, matou se, vylučují jedny druhé. Není četby, rozprávky, podívané, jež by nemohly, byť se zdály sebe bezvýznamnějšími, poskytnouti nějakého poučení. Pozornost všímá si nejmenších stebélek a je shromažďuje; roztržitost pouští na zem jako brak a odpadek zlato a drahé kameny.

3. Jakou má býti pozornost. Duchové ledabylí nebo usebraní.

Mohlo by se myslet, že taková pozornost přivozuje mnoho úvahy; to by byl omyl. Když pravím pozornost, nerozumím tím nijak upíatost ducha, která se, abychom tak řekli, přilepí na věci, ale klidné, odpočívající uplatnění, jež dovoluje, aby každá věc měla svou hodinu, a ponechává nám potřebnou pružnost a hbitost, aby mohla přejíti od jedné práce ke druhé. Tato pozornost snáší se zcela dobře s úchytkami nebo s odpočíváním. Vskutku, odpočívati, to neznamená přestati mysliti, ale uvol-

niti se z předmětů pracného studia, a oddati se na čas studiu snadnějšímu. Učenec, který přerušuje krušné výzkumy, aby se chvilkou potěšil půvaby krajiny, libuje si v pozorování stavu úrody, žněmi, atd.; jest pozorný k pracím rolníkovým, k zurčení pramenů, k zpěvu ptactva; tato pozornost mu mysl rozptyluje, povyráží ho, avšak ani dost málo ho neunavuje.

Dalek jsem toho, abych považoval pozornost za přísnou nějakou a nepřetržitou abstrakci, a proto řadím mezi lidi roztržité nejen zpitomělé, ale i duchy v sebe pohroužené. Onino se rozptylují na venek; tito se ztrácejí ve svém nitru, v neohraničených hlubinách svého snění. Jedněm i druhým nedostává se náležité pozornosti, totiž takové, jíž jsme povinni předmětu, kterým se zabýváme. Také člověk pozorný má nejvíce zdvořilosti, způsobnosti a úslužnosti. Zraníte sebelásku těch, jichž neposloucháte. Jest třeba poznamenati, že úkon zdvořilostní nebo některý úkon opačný jmenují se pozornost nebo nedostatek pozornosti.

4. *Vyrušování.*

Dodejme, že i sebehlubší studium vyžaduje zřídka kdy takové pozornosti, aby ho nebylo možno přerušiti bez vážné škody. S hořkostí si naříkají mnozí na tu neb onu návštěvu nevčas, na nenadálý šramot, který přetíná nit myšlenek. Slabí mozkové! pravé daguerreotypy, v nichž sebe lehčí pohyb, nahodilý zásah cizího tělesa stačí, aby vše bylo zmateno. Tato vada jest u některých lidí vrozená, u jiných je to plané upejpání spojené s hraním na hluboké myslitele, a zase naopak u mnoha lidí je to nedostatek návyku, vnitřně se usebrati a soustřediti. Ať jakkoliv, usilujme o to, bychom nabyli pozornost jak silnou tak ohebnou. Ať naše koncepce nejsou daguerrovými obrazy, ale malbami řádně podkreslenými. Stane-li se a něco malíře přeruší, odloží své štětce, aby se jich zase chopil, kdy chce, a aby dále pracoval na započatém díle. Zacloní-li mu jeho dílo nějaké cizí těleso, odklidí je a tím jest vše spraveno.

III. Volba životní dráhy

1. Význam slova vloha.

Nechť každý se zcela zasvětil oboru, pro který cítí největší schopnost.

Člověk, jenž se věnuje zaměstnání, pro něž není, jest jako kolečko přesunuté se svého místa. Trpí a sám nesnáze působí. Chci, aby byl plný vroucnosti a dobré vůle: i v tomto případě jeho úsilí bývají bezmocná nebo výsledky klamou jeho úsilí. Není nikdo, kdo by byl někdy nepozoroval smutných výsledků takového přesunutí.

Každý člověk má své zvláštní poslání, a tudíž svou zvláštní hodnotu. Viděl jsem duchy, kteří se vyznamenávali ve vědách morálních a politických, kteří však jevíli pro exaktní vědy zarážející neschopnost.

A nebývá to jen vůči vědám, jejichž předmět jest rozdílný nebo protivný, že se schopnosti liší; ve vyučování matematickém na příklad se často stává, že týž žák se jeví jinak schopným v arithmetice, jinak v algebře, jinak v geometrii; některý vyniká v apli-

kaci, jest však slabý v generalisaci; některý jest špatný geometr, stane se však výborným algebristou. Zvláště v dokazování po-
uček a v řešení úkolů nejvíce tyto rozdíly vyniknou. Někdo sestrojuje, činí návrhy a plány s podivuhodnou snadností, ale zůstává stále na povrchu, a nejde do hloubky; jiný, prostřední v prvních základních cvičeních, generalisuje pak, odkrývá a dedukuje s úžasným důvtipem. Jedni jsou lidé praktičtí, druzí lidé vědy. Tito jsou pro studium, onino pro činnost.

Když tomu tak v jedné vědě, čím více ve vědách od sebe vzdálených a velmi odlišných! A přece, kde jsou učitelé, kteří pomýšlejí na to, aby pozorovali a vedli děti po cestě, která jim sluší? Cpou nás všechny, abychom tak řekli, do jednoho a téhož kadlubu. Když se jedná o volbu stavu, myslí se na všechno všudy, vyjma na věc podstatnou. Co to žalostných omylů, co to bezduchého kdákání v oboru výchovy nebo vyučování!

A přece oč běží ve volbě životní dráhy?

Nejen o úspěch, nejen o nějakou tu výhodu, ale o blaho celého života. Člověk, který sleduje povolání, pro něž jest zrozen, kráčí velkými kroky a nese snadně tíhu dne i hor-ka; raduje se i uprostřed nejtěžších prací. Naopak nešťastník, který by měl dělati po celý život, co jest mu protivno, a pro co není ustrojen, musí zápasiti se svou nechutí, znásilňovati své náklonnosti a přemáhati je, když se ještě nesesmekl k úrovni prostřednosti; co pravím?, než se dostane do těchto míst, bude museti naplniti prázdno svých způsobností nadlidským úsilím a nejčastěji nemožným.

Všechno nasvědčuje tomu, že největší počet z těch slavných mužů, jimiž se chlubí vědy a lidstvo, byli by zůstali prostředními, kdyby se nebyli dostali k svému zvláštnímu povolání. Maľebranche se oddával studiu jazyků a historie, a nijak zvlášť v nich nevynikal, až u jednoho knihkupce, k němuž vešel náhodou, padlo mu do ruky Descartesovo *Traité de l'Homme*. Otvírá je, projde několik stran, a takové jest jeho pohnu-

tí, že jest nucen se několikrát přerušiti a potlačovati tlukot svého srdce. Od tohoto dne Malebranche se vzchopuje a svou cestu nalézá; za deset let po tom vychází jeho kniha *O Hledání Pravdy*. Šťastná náhoda dala Descartesovi jeho nejznamenitějšího žáka. Jako Corregio zvolal před Michel-angelovým veledílem: I já jsem malířem!, Malebranche slyšel v sobě hlas: A já též jsem filosofem!

Totéž se vypravuje o La Fontainovi. Dosáhl svého dvaadvacátého roku, aniž objevil svůj talent tak naivně původní a hluboký. Malherbova oda na zavraždění Jindřicha IV. byla pro něho výzvou bohů. Nuže, kdo nezná neschopnost dobrého La Fontaina, nenapodobitelného La Fontainak záležitostí světským?

Pravil jsem, že by bylo velmi dobré studovati zvláštní náklonnosti dětí tím, že bychom je uváděli před jisté předměty, aby bylo možno pozorovati jejich rozvahu, obsažnost, jejich způsob oceňování, usuzování, cítění, než se rozhodnou pro nějakou

dráhu. - Opětuji tuto radu. Co drahocenných pokynů by nám dala příroda takto zachycená! Paní Perrierová vypravuje v životě svého bratra Blaise Pascala, že tento, jsa ještě dítě, byl při obědě silně zaujat růzností zvuků, jež vydávala stříbrná nádoba, o niž se zavadilo lžicí, podle toho, kam přikládal na nádobu prst, a po dlouhém přemítání napsal malé pojednání o tomto zjevu. Nevěštil-liž tento pozorovací duch příštího fysika, který později v pokusu Puy de Dômeském měl potvrditi objevy Toricelliho a Galilejovy?

Vaucanson, očekávaje svou matku v předsíni, zapomíná na všechno pozoruje zvědavě a usebraně hodiny, jejichž mechanismus by rád byl poznal skrze obal, který mu skrývá kolečka, a vrátiv se domů, počíná ihned pomocí kousků dřeva dílo téhož druhu. Ne-projevil takto vynálezce Hráče na flétnu a Zmije Kleopatřiny svého genia? Opakuju to, nejprostší pojmy zdravého smyslu a zkušenosti jsou opomíjeny a zneužívány při nejdůležitějším rozhodování, při nejdůle-

žitějším úkonu, jímž jest výchova mládeže. Opravdu, naše století, tak novotářské, tak smělé pro blud, neodvažuje se již pohleděti na pravdu! - Jest tedy tak nesnadno otevřítí oči a viděti? - A přece napořád sleduje se ve výchově šablona, v kterou nikdo nevěří. A tak už bude svět žíti, dokud stavba tak bídně stavěná se nesřítí a nepohrčí pod týmiž troskami i co bylo třeba zachovati, i co bylo třeba zničiti.

Tedy ještě jednou: Necht' se každý zcela oddá tomu zaměstnání, k němuž cítí největší schopnosti! Toto pravidlo jest nejvyšší důležité; příliš se na ně zapomnělo, a jsem přesvědčen, že vědy a umění budou poznenáhlu upadati v očích většiny a zůstanou jen majetkem mála zasvěcenců právě proto, že se nebude ve výchově dbáti individuality. Slovo *vloha* (talent) znamená pro některé schopnost na celé čáře; duch šťastně obdařený pro jednu věc, musí býti nadán stejně pro všechny věci. Omyl základní. Zázračná schopnost v odvětví lidských znalostí může se projevití velmi prostřední

nebo zcela nepatrnou v jiných odvětvích. Napoleon a Descartes jsou dva velcí duchové, a přece se sobě nepodobají. Genius válečný nechápe genia filosofie; dobyvatel bude raditi myslitele do počtu těch, jež jmenoval s opovržením ideology.

Bylo by možno napsati knihu o talentech, srovnávaných podle kořenných odlišností. Každému jeho díl síly a slabosti. Jest málo lidí, ba možno tvrditi, že jich ani není, jimž se podaří dosíci stejné povýšenosti ve všech věcech. Což nás neučí pozorování, že jisté vlohy si odporují a navzájem si škodí? - Vskutku, duch generalisační mívá zřídka kdy přesnost minuciéšní. Žádejte od básníka, jenž žije z inspirací a velkolepých obrazů, aby se stáhl bez úsilí k odměřené pravidelnosti studií mathematických!

*2. Instinkt nám naznačuje dráhu,
k níž máme největší schopnost.*

K schopnostem, jež nám rozdává v různých stupních Stvořitel, přidává nám vzácný instinkt, který nám naznačuje jejich po-

užití. Některý duch si zalibuje v jistých pracích; vytrvale jich vyhledává; naopak zakouší zase k jiným odpor skoro nepřemožitelný a stále obnovovaný; neklamejme se, to ho přirozenost uvědomuje, že v prvním případě dostal k tomu vlohu, v druhém, že vlohy k tomu nemá. Tato záliba se podobá chuti. Smysl chuti, není-li pokažen nemocí nebo špatnými zvyky, rozeznává potravu zdravou od nezdravé; tak tomu i s čichem. Bůh nemohl se o duši postarati méně než o tělo.

Rodičové, mistři, správcové výchovných a učebných ústavů dobře učiní, když tomuto bodu věnují svou pozornost. Vskutku, co talentů, dobře řízených, bylo by vydalo vzácné plody, a zatím se utloukají v životní dráze, pro niž nebyli určeni!

O tom se může každý sám přesvědčiti. Samo dítě od svého dvanáctého roku jest s to, aby pochopilo, které práce mu jdou od ruky, v kterých studiích rozvinuje nejvíce schopnosti a ducha.

3. *Zkoušky, jimiž se rozeznávají zvláštní schopnosti dítěte.*

Ukazujte dětem různé plodiny, znamenitá díla průmyslu a lidského umu; vodte je na místa, kde mohl by se instinkt každého setkat s předmětem své volby. Tato metoda vám bude velmi užitečná; jest velmi jista. Přirozenost takto probuzená odhalí schopnosti, jichž by nejpozornější studium nedovedlo nikdy objeviti.

Důmyslný mechanismus přivábí pozornost skupiny dětí od deseti do dvanácti let. Děti se chvílku diví a pak jdou dále; jediné z nich se zdrží a zamýšlí se. Zdá se, že zapomíná na všechno kolem sebe. Zvědavě si věc prohlíží, činí otázky plné smyslu, rozumí rychle mechanismu, který ho takto zajímá, vše to že by nic nepravilo o pozorném pozorovateli?

Čtete vznešenou stránku některého mistra v umění veršů, a mezi vašimi mladými posluchači sedí buď nějaký Lope de Véga, buď nějaký Mélendez, Ercilla nebo Calderon. - Vizte, jak oči jim jiskří; dme se jim

hrud; obraznost dítěte se rozplameňuje dchnutím, jemuž samo nerozumí. Promluvil příroda, označuje vám básníka.

Chraňte se však plésti se do choduschopností nebo činiti jim násilí. Ze dvou dětí vynikajících nad ostatní, jež jsou svěřeny vaší péči, snadno byste mohli svou neprozřetelností dáti společnosti dva lidi krajní prostřednosti. Orel i vlaštovka dobře létají, významávajíce se silou a lehkostí svých křídel; přece však nikdy orel nebude létat jako vlaštovka, ani vlaštovka po způsobu krále vzdušných výsostí.

... Tentate diu quid ferre recusent,
Quid valeant humeri.

Tuto radu Horácovu spisovatelům dáváme každému, kdo se chce rozhodnouti znalecky při volbě povolání.

Farář a dogmata.

Alfons de Lamartine jest básník, a píše o »Občanských povinnostech farářových«, počíná si často jako u nás Durych: hyperbolisuje ve věcech, kde my máme raději prostě podanou skutečnost, bez přepínání, více látku vyčerpávající obyčejnou mluvou než věci všelijak přikrašlující lepým stylem při povrchním poznání. Práví o farářovi: »U jeho nohou vyznávají se křesťané ze svých vin...« To »u jeho nohou« jest básnický výraz, mající vyjádřiti pokoru zpovídacího se. Jenže pro dnešní dobu není dost pastorační. Jest obřadně zpovídání zavedeno kleče, tak aby hlava naše byla v úrovni s hlavou zpovědníkovou, neboť on musí šeptanou zpověď přijímati do ucha, atd., o čemž byla již podrobnější řeč při Durychovi.

Za doby Lamartinovy bylo ještě s mnohými věcmi snesitelně, revoluce dohořívala v dálce, a faráři těšili se ještě jistému vlivu, byla farářská idylla ještě možná. Ale od té se doby velmi změnily, a třeba rozeznávati kněze a kněze; nikoliv již ve funkci farářské, nýbrž prostě tam, kde ještě »sjednoceni« jsou. Také Církev k tomu přihlédá a mnohé vztahy věřících k farářům, na rozdíl od bývalých práv krok za krokem uvolňuje. Jsouť často na místech farářských obyčejní živnostníci, kteří berou z far jen požitky, pastorage dávno zanechavše.

Vlastní hodnotu pojmu »farář« možno nejvíce čerpati z Římského Katechismu, a ten jest šmahem odvrhován, čímž učení víc a více chřadne. Pro dnešní dobu neobstojí tedy takovéto Lamartinovy věty bez poznámky: »Jsa knězem a uchovatelem křesťan-

ského učení, vymyká se veškeré naší kritice; dogma je tajemné a božské už svým původem . . . Tu nemožno kritisovat. Kněz nemusí s tohoto hlediska skládati nikomu účtů, vyjma svému svědomí a své církvi; závisí jedině na těchto autoritách«. Kdyby to, co kněží všechno teď říkají, bylo vždy »dogma« a »křesťanské učení!« Křesťané jsou vždy povinni bdít, aby nebyli odvedeni od jednoty Církve, již »dal Bůh písmo svaté, a utvrdil je nad námi jako nebe, v němž učení známost vezmúc, opěte podadie nižším řádóm; tyť já miením, ješto v jednotě křesťanské jsou a v kostelním poslušenství. Ale však kdyby co mienili protiv písmu (dogma), neslušie jim blúdití dáti, ale hodné, je napomenúti . . .« (ŠTÍTNÝ).

Těž ku podivu, jak zdaleka si Pravda shání své konkordanční argumenty! Zároveň s článkem Lamartinovým přišel mi »Robert Peckham«, prostinké epické vypravování z doby Jindřicha VIII. od Maurice Baringa. Tato knížka má svou důležitost názorným předvedením náboženského převratu v Anglii za reformace; u nás převratem provalil se modernismus do duchovní správy. Ted' už se biskupi veřejně hlásí k demokracii, přísahají věrnost vládě na principech, jež Pius IX. odsoudil ve své encyklice »Quanta cura ac pastoralis vigilantia«, dávají si schvalovati v Římě pod nepravými záminkami nový rituál, zrovna jakoby chtěli znovu vzkřísiti a dohoniti všechn nevkus, jímž za Kohna začala strašiti »kato-lická moderna« Dostála-Lutinova. Vždyť prý ho již jmenují jako reformátora a otce lidovců. Tedy celkem podobný převrat jako tehdy v Anglii, arci s tím rozdílem, že dnes nikomu při tom neběželo o hlavu jako tam v láskách překrveného krále. Nuže, v knížce té čteme na str. 142. o řádném králově úředníkovi, ale vlašném

a chabém křesťanovi, jenž i s rodinou poznenáhlu se sesouvá do anglikanismu, nejsa si toho už ani plně vědom. Práví: »Jsem katolík jako jsem jím byl a budu vždycky. *Nikdy jsem si nelámal hlavu nad jednotlivými body v dogmatech* - to je věcí duchovenstva a nikoliv laiků. Chci dodržet přísahu, kterou jsem složil králi, svému pánu, že zůstanu věrný jemu a jeho dětem, atd.« - Blahoslavený Tomáš Morus, patron kancléřů, tak arci nemluvil.

Není možno jíti s kněžími a biskupy, kteří neakcentují svým slovem a jednáním sjednocenost s tisíciletou tradicí Církve, kteří se zkrátka *zmodernisovali*. Tu nejposlednější laik má »právo kritiky«, a napomenutí podle Přísloví (22, 28): »Nepřestupuj mezi starých, kteréž uložili otcové tvoji . . .« »Rozpomeň se na dny staré, pomysli na jednokaždé pokolení: otaž se otce svého a oznámí tobě: starších sebe a povědí tobě.« (*Deuter. 32, 7.*)

Jest ovšem pravda podle sv. Irenea, že »pravidla věření dlužno hledati u biskupů a kněží, kteří drží z rukou apoštolů sklad víry, a kteří přijali vysvěcení podle samého zřízení Kristova.« Ale jest třeba dočísti celou stránku tohoto učitele církevního, jenž se v tom shoduje s ostatními Otcí. Stojí tam takto psáno: »Co se pak týká těch, kteří se vzdalují lůna Církve, ať na kterémkoliv místě se shromažďují, ty třeba míti za podezřelé; jsou rovni kacířům a lidem darebným, nebo jsou jako lidé zbloudilí pýchou, kteří si oblibují jen v sobě samých; nebo konečně jako pokrytci, kteří nemají jiné pohnutky svého chování, leč mrzký zisk nebo marnou slávu.«

*

O měnitelnosti dogmat, bohoslužby: Modernisti jistě nějak souvisejí s agnosticismem moderní filosofie. Sledujte jen poměry v ny-

nějším životě a výměry agnosticismu, jak je uvádí doktor Josef Pospíšil ve své Filosofii: »Účel státu jest světský, účel církve duchovní. A proto jest oddělití stát od církve. A jako víra musí se podřizovati vědě, tak musí církev ve všech svých činnostech, ve kterých svůj duchovní život na venek jeví, býti státu podrobena. V náboženství živém a následně také v Církvi není ničeho, co by bylo nezměnitelno. Vše se musí měniti. Dogma, bohoslužba, knihy, které máme za posvátné, církve sama jsou podrobena zákonným vývoje. Dle toho, jak se vyvíjí a pokračuje osvěta a vzdělanost, musí se vyvíjeti i dogma. Jinak by bylo věci strnulou a mrtvou, která by neměla na život lidský žádného vlivu. Dogma nemá tedy žádného jednotného a nezměnitelného obsahu, i když podrží týž vnější termín. Obsah jeho jest podroben stálému toku, stálé změně. Jen tak může se přizpůsobiti novým potřebám kulturním, které v člověčenstvu dle jeho pokroku v osvětě a vzdělanosti stále se mění.« - Tak promlouvá agnosticismus. Modernista to neříká, ale hned v praxi koná, co si ani snad určitě nevyjadřuje. Neboť modernista v řeči jest vždy kluzký jako plod bez údů, jenž vyjde z dobytčete před časem; říká se, že kráva zmetala.

*

Když už jsme u toho telení, zopakujme si dobrou stránku z Reymontových »Chlopů«.

»Po nešporách, nedočkavši se kováře, oblékla se Hanka svátečně a šla s Magdou na faru.

Farář nebyl nikde v pokoji, ač všecky dveře i okna byla zotvírána; sedly si, aby čekaly, ale po nějakém čase děvečka jim řekla, že farář je na dvoře, i dal je k sobě zavolati.

Seděl ve stínu u plotu a v prostředku dvora; kolem řádné krávy, kterou mužský držel zkrátka na provaze, kroutil se s bučením statný strakatý býk, že ho pacholek sotva udržel na řetěze.

»Válku! Počkej ještě, až dostane větší chuť!« zvolal farář na pacholka, a otíraje si zpocenou lysinu, zavolal k sobě obě mladé ženy a jal se vyptávat na všecko, těšil je a posiloval milosrdně a když začaly mluvit o pohřbu a co to bude stát, přerušil je ostře a netrpělivě:

»O tom až později. Nedřu s lidí kůži. Matěj byl prvním hospodářem ve vsi, pohřeb musí mít podle toho. No, říkám vám, podle toho!« opakoval hrozivě, jako činíval.

Jenom mu objaly nohy a neodvažovaly se již v ničem odporovat.

»Já vás vyprovodím! Podívejte se na ty uličníky!« křičel na varhaníkovy chlapce, kteří nakukovali z pozadí plotu. - »A což, jak se vám líbí můj býček, he?«

»Překrásný! Lepší než mlynářův!« přisvědčovala Hanka.

»Co, mlynářův? Tak se hodí k mému jako vůl do kočáru! Jen se na něho podívejte!« doprovodil je blíže, poklepáváje zálibně býka, který se již rval ke krávě jako vzteklý. »To je krk! A jaký má hřbet, a ta prsa! Drak je to a ne býk!« volal až odhekával radostí.

»Toť se ví, ještě jsem takového neviděla.«

»Aha, to si myslím! Čistý holandský, tři sta rublů stojí!«

»Tolik peněz!« divily se v úžase.

»Ani groš méně! Válku, pouštěj ho . . . ale opatrně, kráva není dosti silná . . . Na první ráz ji pokryje . . . To je jisté, je drahý, ale беру jenom po rublu a dvacet grošů ocasného, aby si Lipce

vychovaly pořádné krávy. Mlynář se na mne hněvá, ale již se mi zhnusily ty kočky, které máte po jeho býčkovi. Drž, hlupáku, krávu při samé hubě, nebo se ti vytrhne!« vzkřikl na mužského, který krávu přivedl »k býkům«. - »No, tak jděte s Bohem« - obrátil se k ženám, vida, že stydíce se obracely trochu tváře na stranu. »A zítra ho doneseme do kostela!« volal ještě za nimi, přistupuje na pomoc mužskému, který nemohl krávu udržeti.

»Budeš mi děkovati za tele, to bude, žes takového ještě neviděl, Válku, a proved' ho trochu, aby vychladl, ačkoli, copak takovému drakovi znamená jedna moucha!« pochvaloval si ho. - Vyňato ze slavného díla Wladyslawa St. REYMONTA, *Sedláci*, IV. Léto, čes. 1929 p. 19.

Proč uvádíme toto pravdivé vyličení? Jen proto, abychom se učili rozeznávat. Co jste právě viděli, jest typ řádného venkovského faráře v Polsku, muž pro venkov jinak bez úhony, jak z celé té selské epejeje patrno. Jest však oddán vášnivě polnímu hospodářství, jest v něm oslaben morální princip vznešenosti a trpí tím náš vkus směšnem na účet farářův, zvláště když se nám taková četba namane po nějaké mystické oslavě kněžství tohoto druhu: »Kněží, kteří jsou anděly země, nápodobující anděle Nebes, a spojující se s jejich Betlémským zpěvem, zvěstují národům tajemství pokoje . . .« (P. de CONDREN.)

Leon Bloy má podobný výjev v povídce *Pruské Vánoce*, kterou jsme vydali hned v III. sbor. Studia v říjnu 1906. Tam vesnický farář má zalíbení v nerostech a zkamenělinách; měřeno přírodně, je to rozdíl nepatrný, ale v poměru k svátostnému stavu kněžskému je to u Lipeckého faráře i okolnostmi níže než u Bloyova Krátkorukávcového, protože plození vůbec stíženo jest v Pádu kletbou

větší než kámen, který se podnes bere na stavbu chrámu i oltáře, kdežto oběti zvířat, vykonavše svůj předobraz, již pominuly.

*

Za to konec té Lamartinovy farářské idylly jest velmi krásný:

»Jako muž, má farář ještě několik povinností čistě lidských, které mu ukládá prostě jeho postavení. Jeho občanský a domácí život má býti prosycen vůní ctnosti. Když opustí svou sakristii ve stínu kostela, a odebere se do své fary, je dobře, vychází-li jen zřídka. Může mít vinici, ovocnou zahradu nebo zelinářství, někdy i pole, a může je vzdělávati svýma vlastníma rukama, může chovati i některá užitečná domácí zvířata: krávu, kozu, ovce, vepře, slepice, zpěvné ptáky a především psa, tento živoucí předmět domácího krbu, onoho přítele těch, kteří jsou světem zapomenuti, má-li zapotřebí oddanosti nějakého tvora. Ze svého útočiště práce, mlčení a miru nemá se farář bez potřeby vzdalovati a odcházeti do hlučných společností v sousedství, jen při slavnostních příležitostech má omočiti své rty se šťastnými tohoto světa, v poháru radostného vzrušení. Chudý bývá podezřívavý a žárlivý; obviňuje ze smyslnosti a lehkomyšlnosti člověka, kterého vidí často vcházeti do domu bohatých, v době, kdy kouř stoupá z komínu a zvěstuje mu, že tam je připraven mnohem lepší oběd, než jeho. Častěji může farář, o svatbě nebo o křtu zasednouti na chvíli ke stolu chudého, kde se shromáždili příbuzní, a může s nimi pojísti černý chléb. Ostatek svého života má strávit u oltáře, mezi dětmi, které učí prvým stránkám katechismu, obecného to zákonníka nejvyšší filosofie, abecedě božské moudrosti.

Někdy večer lze viděti faráře zahloubaného ve vážném studiu, mezi knihami, které jsou neživými společníky samotářovými, a

když přejal klíč od kostela a zvonek ve vsi odcinkal klekání, tu se zastaví se svým breviářem v ruce pod některou jabloní své zahrady nebo někde na úzké stezce v horách a vdechuje čistý, vonný vzduch z lesů a polí. Všecko se chystá k odpočinku, a on pročítá ještě dva, tři verše žalmů, hledí k nebesům nebo dolů do údolí a sestupuje pak pomalu k domovu, ponořen v slavnostní a okouzlující rozjímání o přírodě a o svém oltáři.

Takový je jeho život a jeho radosti. Jeho vlasy bělejí, jeho ruce se chvějí, když pozdvihují kalich, jeho zlomený hlas nerozléhá se již svatyní, ale zní ještě v srdcích jeho oveček.

Umírá, kámen bezejména zavaluje jeho hrob na hřbitově, nedaleko dveří jeho kostela. Hle, uplynulý život! Člověk zapomenutý navždy! Ale tento člověk si šel odpočinouti do věčnosti, kde jeho duše žila již před tím, činil to nejlepší z toho, co mohl činiti. Zasněžil se nesmrtelnému dogmatu, pásal své ovečky, sloužil jim, byl jim příkladem ctnosti, zanechal generacím, které se narodí: víru, zákon, Boha.«

Saepe magno studio et summa attentione

^v
Casto se mi přihodilo, že jsem se radil s osobami slynoucími vědou a zbožností, abych se od nich naučil jistým pravidlům, jež napomáhají rozeznati pevnou pravdu, již skytá víra katolická, od bludů, jež usilovalo zavésti kacířstvo; vždy jsem dostal odpověď, že nejen já, nýbrž kdokoliv jiný, jenž by chtěl prohlédnouti kličky a úskoky kacířů, vystříhati se jejich léček a udržeti se ve svaté a neproměnné čistotě víry, musí, vzývav napřed o pomoc Nebe, míti na zřeteli dvě věci, jejichž úspěch jest neomylný: předně, souditi nauky autoritou zákona Božího; za druhé, následovati učenlivě tradice Církve.

Zastavíte mne touto otázkou: Což Písmo svaté nestačí, a opravdu jsme povinni utíkati se k autoritě Církve? Na to odpovídám, že vznešenost Písma je taková, že různé osobnosti je různě vykládají. Všichni ho nevysvětlují v témže smyslu: co čtenářů, tolik rozličných duchů a různých mínění. Jedním způsobem rozumí mu na příklad Novacián, jiným Photin, a zase jiným Sabellius. Jiný jest smysl Donatův, jiný Ariův, Eunomiův, Macedoniův; jiný Apolinářův, jiný Priscilliánův, jiný Joviniánův, jiný Pelagiův nebo Celestiův, jiný konečně Nestoriův. Tato měnlivost, již se neví konce, dokazuje zřejmě, jak jest nezbytno, aby slova proroků a apoštolů byla vykládána jistým pravidlem toho smyslu, který jim dává Církev katolická. Není méně důležité přičiniti se s největší péčí, abychom poznali a následovali, co bylo věreno na všech místech, v každé době, a všemi věřícími. Abychom mluvili určitě, jen to jest katolické, co jest obecně přijato. Takto, abychom byli katolíky, nesmíme připustiti než to, co má pro sebe starobylost, všeobecnost, a jednomyslnost čili jednotný souhlas. Budeme ve všeobec-

nosti, nebudeme-li pokládati za víru pravou leč to, co Církev schvaluje ve všech zemích po celém světě. Budeme se přidržovati starobylosti, nebudeme-li se uchylovati nikterak od smýšlení biskupů prvních dob, kteří byli učiteli věřícího lidu. Konečně budeme podrobeni jednotnému souhlasu, jestliže v samé staré nauce budeme se přidržovati toho, co sledovali a učili všichni nebo aspoň všichni biskupové a doktoři.

Ale co má dělati křesťan, když nějaká menší částka Církve se odloučí od obcování s ostatkem věřících? Co by činil! Dáti přednost celému tělu před jedním údem odděleným. A když by se přihodilo, že nový a nový blud bude usilovati o to, aby nakazil celou Církev, dlužno se přidržeti starobylosti, protože stará dogmata nemohla býti porušena novostí. Jestliže pak v samém starověku vidíme, že dva nebo tři lidé, ba možná i město, nebo i celý kraj se přidržel některého zvláštního názoru, tu dlužno, bez ohledu na opovážlivost nebo nevědomost tohoto malého počtu, přidržeti se dekretů opačných, jež by byl vynesl za stara o téže látce některý obecný koncil. Jestliže se konečně ocitneme shlukem okolností v takovém trapném postavení, že těžko budeme moci rozeznati pravé od nepravého, pak třeba raditi se s doktory, kteří žili na různých místech a v různých dobách v obcování Církve, a pokládati za jisté, čemu všichni učili jasně, svorně a neproměnně . . . Z čehož jsem povinen usouditi, že není vpravdě katolíkem leč ten, kdo miluje pravdu, protože pravda není nic jiného leč sám Bůh; kdo miluje Církev, kdo miluje mystické tělo Ježíše Krista, kdo staví nade vše náboženství a katolickou víru. Ani autorita pouhého člověka, ani sebe větší k němu oddanost, ani krása genia, výmluvnost, věda, zkrátka nic nás nesmí uvést do rozpaků, máme-li v takovém případě voliti. Neochvějně u víře nesmíme připustiti než to, co Církev vždy a všeobecně věřila. Všechno, co někdo sám odloučeně, všechno, co někdo sám proti smýšlení všech se odvažuje učiti, jest novota: bylo to neznámo, dokud

to někdo nezačal. Co takto tvrdí, není řeč náboženství; je to jen zkouška pro naši víru. Svatý Pavel se o tom takto vyjadřuje: *Neboť musejí (mezi vámi) i kacířství býti, aby zjevení byli mezi vámi ti, kteříž jsou zkušeni.* 1. Cor. 11. 19. *Ostrihej, což tobě svěřeno, varuj se nepobožných novot slov,* 1 Tim 6, 20. Jaké jsou to nepobožné světské novoty? V čem není nic svatého, nic zbožného, nic, co by patřilo do svatyně Církve, jež jest chrámem Boha. *Světské novoty slov:* totiž nauky, mínění, věci nové, protivící se ctné starobylosti, a jichž nelze připustiti, aby se nezapřela víra našich otců, buď v celku, buď z části, aby se nevinilo z bludu, rouhání nebo nevědomosti všechno to, k čemu se kdysi hlásili věrní věřící, svatí, cudné a zdrženlivé osoby, panny, klerikové, jáhnové a kněží, vyznavači, mučedníci, města, národové, ostrovové, kraje, království a všechen jich bohabojný lid, králové i poddaní, kteří po celém světě a od nejprvnějšího založení křesťanství byli přivtěleni katolickou vírou Ježíši Kristu, své božské hlavě. *Varuj se těchto sprostých novot slov;* vždy bylo zvykem kacířů, že je připouštěli, ale katolíci vždy se jich dovedli zbýti a je odvrhnouti. Jen přihlédněte bedlivě ke vzniku kacířstev: uvidíte, jak se všechny rodí v jistém místě, v jisté zemi, a jeví se pod jménem nějaké strany. Uvidíte, jak všichni kacíři se odštěpují od Církve katolické a prohlašují se proti víře obecně přijaté... Je to běžná věc a už jako zákon u všech kacířů, že milují světské novoty, oškliví si výroky starobylosti a ztroskotávají ve víře za slávu si pokládajíce falešnou vědu. Kdežto naopak praví katolíci uchovávají nábožně sklad, který jim byl svěřen jejich otci, odsuzují profanní novoty a říkají opakující slova apoštolova: Jestliže by kdo hlásal jinou nauku než jest ta, která byla přijata, proklet buď...¹

¹ Slova sv. Pavla jsou doslovněji takováto: *Bychom pak my neb anděl s nebe kázal vám něco jiného než to, co jsme vám kázali, proklet buď.* Gal 1, 8.

Řeknete nám : Má-li však zloduch své učedníky, kteří používají slova Božího, jeho věštech, jeho zaslíbení, aby přesvědčili o své špatné nauce, co mají dělati katolíci, a jak si budou počínati pravé dítky Církve? Kterak mezi těmi, kdož se dovolávají Písma svatého, poznáme ty, kdož ho zneužívají, a ty, kdož ho správně užívají? Kterak rozezná se blud od pravdy?

Na to odpovídám, co jsem pravil na začátku : že se třeba přimknouti k nauce svatých Otců a učitelů, kteří nás předcházeli, totiž vykládati kanonické knihy Písma podle tradic všeobecné Církve, a podle pravidel katolické a apoštolské nauky. Abychom to konali se zdarem, jest nezbytno nikdy se neuchylovati od všeobecnosti, od starobylosti a od jednomyslného souhlasu věřících ; takže, jestliže nějaká strana povstane proti celku, pozdvihne-li se novota proti starobylosti ; opováží-li se někdo sám odporovati nějakým zvláštním míněním smýšlení všech, nebo skoro všech katolíků, tu třeba dbáti úplnosti tohoto celku, jenž jest zdravý, a zavrhnouti porušenost této strany, která jest nemocna. Musíme více dbáti náboženství celé starověkosti než profanní novoty, nedávno zavedené. Též třeba i v samém starověku přidržovati se spíše nařízení některého obecného koncilu než opovážlivosti jednoho nebo menšího počtu doktorů. Konečně. není-li otázka dosti vysvětlena, dlužno se připojiti k smýšlení většiny a hlavních učitelů Církve.

Přirozeným důsledkem principů, jež jsme právě stanovili, jest nejprve zkoumati, jakým způsobem třeba používati jednohlasnosti starých Otců, abychom poznali profanní novoty kacířů, a abychom je odsoudili, když budou poznány.

Třeba míti na to pozor, že máme prohlédati k autoritě starých Otců, hledati s velkou péčí jejich smýšlení a věrně se ho přidržeti, když je najdeme : nikoliv vzhledem k některým nepatrným obtížím, jež mohou vzniknouti o Písmě ; ale jenom při některém článku víry. Kromě

toho jest záhodno upozorniti na to, že této metody nesmí se použí-
vati proti všem druhům kacírstev, nýbrž hlavně proti těm, které jsou
ještě tak nová, že neměly ještě dosti času změnití pravidla starého vě-
ření. Jest třeba, pokud možno, udusiti je hned při jejich vzniku, aby
snad jejich jed se nerozšířil na díla starých, a aby jich neporušil. Ale
když tato kacírstva jsou již zastaralá, když již trvají delší čas, a všude
se rozlezla, třeba proti nim bojovati jiným způsobem, protože jejich
velké stáří jim usnadnilo uchvátiti místo pravdy, a takřka je zabráti
pro sebe jakoby jejím jménem. Tu je musíme odsouditi přímo auto-
ritou Písem, zapotřebí-li, nebo od nich utéci a míti je v ošklivosti jako
již odsouzené koncily a obecnými sněmy katolických biskupů. Začne-
li se tedy nějaký záhubný blud pozdvihovati, a když dovolává se míst
z Písma, jež by si rád přivlastnil špatně a křivě je vykládaje, musíme,
abychom se dobrali pravého smyslu těchto míst, srovnávati výklady
Otců; a všechno, co kacírství přidá nepravého k těmto výkladům, tu-
díž nového a profanního, bez obtíží se rozezná, a bude to možno bez
dalšího zkoumání odvrhnouti. Z Otců třeba vybrati jedině ty, kteří žili
svatě, a kteří, neochvějní ve víře a v obcování Církve, zasloužili si
sladce zemřítí v Ježíši Kristu, nebo kteří dali svůj život pro něho mu-
čednictvím. Svorná jejich jednomyslnost tvoří jakýsi obecný koncil,
jímž všechno, co rozhodli o látce víry, stává se neomylným pravid-
lem, od něhož není dovoleno se odchýliti. A ten, kdo by vám jinak
mluvil co do podstaty článků věroučných, byť to byl učenec, světec,
byť byl biskupem, vyznavač nebo i mučedník, co by řekl, bylo by vždy
jen míněním soukromým, osobním, na něž jest jenom anathema, leda
že byste si uhnali sami věčné tresty, po příkladu oněch nešťastníků,
stržených rozkolem nebo zapletených do kacírstva, kteří opustili sta-
rou a obecně přijatou víru, aby následovali nového bludu jediného
člověka.

Z toho možno usouditi, jak důležitá jest autorita svatých Otců, kteří mají všichni totéž smýšlení, jakého zločinu se dopouští ten, kdo jí pohrdá a se jí nepřizpůsobuje. Abychom byli o tom více přesvědčeni, slyšme apoštola v první epištole ke Korintským XII, 28: *A některé zastavil Bůh v církvi, nejprv apoštoly (z jejichž počtu sám byl), druhé proroky (takovým byl Agab, o němž jest řeč ve Skutcích Apoštolských XXI, 10); třetí učitele (theology, Tractatores, jak se jim říká dnes), a jež též apoštol nazývá také proroky, protože vysvětlovali lidu tajemství, obsažená v proroctvích. Kdokoliv by tedy pohrdal těmi, jež Bůh zřídil ve své Církvi podle dob a míst, aby byli rozdavatelé božského slova, a kteří jsou všichni sjednoceni v Ježíši Kristu vyznáváním téže víry, kdokoliv jimi, jářku, pohrdá, nepohrdá lidmi, ale přímo Bohem.*

Svatý Pavel ještě snažněji napomíná věřících, aby se neuchylovali od této obecnosti smýšlení, která jest pečetí pravdy, když praví I Cor I, 10: *Zapřísáhám pak vás, bratří, pro jméno Pána našeho Ježíše Krista, abyste jednostejně všickni mluvili, a aby nebylo mezi vámi roztržek: ale (abyste) byli dokonalí v jednostejném smyslu, a v jednostejném mínění. A proč? protože, jak dodává též apoštol (Ibid XIV, 33), Bůh není milovník různice ale pokoje, totiž že není Bohem toho, kdo se odlučuje od jednoty Církve, ale těch, kdo se k ní ustavičně tulí.*" - SV. VINCENC LERINSKÝ ve své zlaté knize, nadepsané *Commonitorium adversus profanas omnium haereseon novitates.*

IBIDEM: Diximus in superioribus hanc fuisse semper et esse hodieque catholicorum consuetudinem. Řekli jsme v předešlých člancích, že bylo vždy, jak jest i dosavád, obyčejem katolíků, poznávati pravou víru podle těchto dvou znaků: buď podle její shodnosti se svatým Písmem, buď podle její shodnosti s tradicí katolické Církve; ne žeby samo Písmo nestačilo na tu neb onu otázku, nýbrž proto, že mnozí vykládají podle svých vrtochů slova, jež obsahují svaté knihy, a tu upadají do různých omylů a bludů. Stalo se tedy nezbytným usuzovati o pravém smyslu Písem podle smýšlení Církve, zvláště v otázkách, jež jsou jakoby základem celé katolické nauky. Také jsme řekli, že třeba v tom dbáti všeobecnosti, starobylosti a jednotného souhlasu, abychom se nevydávali v nebezpečí, že se uchýlíme od jednoty a upadneme v rozkol, nebo že se uchýlíme od starověkosti a upadneme v kacírství. Řekli jsme ještě, že i ve starověku dvě věci třeba studovati a pečlivě zachovávat, nechceme-li se vysaditi v nebezpečí, že se staneme kacíři: jedna, zda v tomto starověku některá nauková otázka nebyla již rozhodnuta na obecném koncilu všemi biskupy katolické Církve; druhá pro ten případ, v němž by nebylo ještě rozhodnutí proti novému mínění, abychom vzali v potaz smýšlení svatých Otců, těch alespoň, kteří by byli zemřeli v obcování Církve, a měli autoritu za svého života mezi vrstevníky a u národa; konečně nezdráhati se a přijmouti za pravou a katolickou každou nauku, v níž jest tato dokonalá shoda... Je to bez odporu povinností všech katolíků, kteří chtějí býti pravými dítkami Církve, aby přilnuli k starobylé víře našich otců, aby v ní vytrvali a v ní zemřeli, jakož aby zakoušeli jen odpor, hnus a nenávisť ke všem profanním novotám.

Uplatněno v *Summě* sv. Petra Kanisijského, tomus I. quest. XI. v oddílu *De Praeceptis Ecclesiae*.

IBIDEM: Hic fortasse aliquis interroget, an et haeretici divinae scripturae testimonius utantur? Tu se mne někdo otázke: Což kacíři nedovolávají se též svědectví svatých Písem? Naopak, mají je stále v ústech. Neboť čerpají ze všech knih Bible, z knih Mojžíšových, z knih Králů, ze Žalmů, ze spisů apoštolů, z Evangelistů, z Proroků. Ať jsou mezi svými ve své sektě nebo s cizími, v soukromí nebo ve veřejnosti, u stola nebo na procházce, mluvíce nebo píšíce, netvrdí skoro žádného ze svých dogmat, aby se nevynasnažili dovésti to několika slovy z našich svatých knih. Čtete spisy Pavla ze Samosaty, Priscilliánovy, Eunomiovy, Jovinianovy, a tolika jiných ran křesťanstva, najdete v nich citátů bez počtu, a není skoro ani jedné stránky, aby se tam neskvel některý verš z Nového nebo Starého Zákona. Ale čím více se skrývají pod tyto cizí lesky, tím více jest jim nedůvěřovati a jich se báti. Vědí dobře, že jejich porušené nauky vzbuzovaly by jenom ošklivost, kdyby je ukazovali bez závoje a v celé jejich nahotě: proto je koření výroky Písem, aby ti, kdož by neměli leč opovržení k jejich marným míněním, byli přidrženi z úcty, jíž jsme povinni božskému slovu. Činí v tom jako ti, kdož chtějí podati dětem hořkého nějakého nápoje, namaží okraje nádoby medem, aby tento nezkušený věk, oklamáný tím, co lichotí jejich chuti, napil se bez nedůvěry, co by se mu jinak zdálo příliš odporným. Právě proti takovému nebezpečí chtěl nás Spasitel zabezpečiti těmito slovy: *Pilně se varujte falešných proroků, kteříž přicházejí k nám v rouše ovčím, vnitř pak jsou vlci hltaví.* MAT 7, 15. Co jest toto roucho ovčí, ne-li slova proroků a apoštolů, jež jsou jako rouno, jímž tyto věrné ovce zakryly beránka bez poskvrny, jenž snímá hříchy světa? A kdo jsou ti vlci hltaví, ne-li kacíři se svými převrácenými dogmaty, kteří bez ustání si počínají pustošivě ve věrném ovčinci, a sejí rozkol všude, kde se jim toho naskytne možnost? Aby oklamali snadněji důvěřivost ovcí, a přece při tom uchovali sverepost vlků, odloží na chvíli vlčí obyčeje,

a pokryjí se jako rounem krásou božských výroků, aby každý, sveden jsa touto měkkou a hedvábitou vlnou, se ukonejšil, že se nemá co báti jejich vražedných zubů. Ale co praví Spasitel? *Podle ovoce jejich poznáte je* (MAT VII, 16), totiž když přijdou, nejen aby pronášeli výroky božského slova, ale též aby vám je nabízeli ve svém výkladu. Tu odkryjete jejich hořkost a jejich jed. Pak konečně zpozorujete, že se láme ohrada, že se odklízí, že se vyvracejí odvěké mezníky, že se rozděluje víra katolická, a že nauka Církve se porušuje.

Takoví byli ti, s nichž svatý Pavel strhává škrabošku ve své epištole ke Korintským (II COR XI, 13) těmito slovy: *Takoví falešní apoštolé jsou lstiví dělníci, proměňující se v apoštoly Kristovy*. Co se tím praví, proměnití se v apoštoly Ježíše Krista? Tohle: apoštolé používali slov Písma; tito falešní apoštolé ho stejně používají. Apoštolé se opírali o autoritu žalmů; onino též tak činí. Apoštolé dovolávali se proroků; oni se jich též dovolávají. Ale když přicházejíce k výkladu počínají si jinak než na začátku, když se textů posvátných jen dovolávali, tu prostá pravda ihned se rozezná od podvodu a lsti, příměst od prohnanosti, pravda ode lži, praví apoštolé od apoštolů falešných. A v tom není nic divného, praví nám svatý Pavel: neboť i *Satan se přeměňuje v anděla světla*. Tedy podle této nauky, pokaždé, když falešní apoštolé, falešní proroci, domnělí učitelé dovolávají se svědectví svatých knih, aby měli oč opřítí své bludy, dávajíce těmto slovům falešný výklad, není pochyby, že napodobují lstivost toho, jenž je k tomu ponouká, a jistě by to nedělali, kdyby nevěděli, že není k oklamání lidí neučených snadnějšího prostředku, než bludu dopomáhati k platnosti lži, tím, že se naň vloží ornáta slova Božího. Řeknete mi však: Jak dokážeš, že zloduch používá míst ze svatých knih? Nechť se čtou Evangelia, kde jest psáno: *Tedy pojal ho (Ježíše Krista) ďábel do svatého města, a postavil ho na vrch chrámu a řekl mu: Jsi-li Syn Boží, spust' se dolů. Nebo psáno jest, že an-*

*dělům svým přikázal o tobě, a na ruce uchopí tě, abys snad o kámen nohy své neurazil. Snaží-li se svěsti pomocí Písma Boha veškeré velebnosti, co neučiní, aby svedl i nás, ubohé lidi? Jsi-li Syn Boží, spust se dolů. Proč to? Proto, že jest psáno, dodal. Toto místo Evangelia zasluhuje veškerou naši pozornost a plné naše studium, abychom uvědoměni příkladem tak velké autority, když uvidíme, an se znova dovolává proti víře katolické jistých slov apoštolů nebo proroků, abychom si řekli bez rozpaků, že nám zloduch mluví svými ústy. Neboť jako tehdy hlava zavržených mluvil k hlavě vyvolených, tak dnes údové jeho společenství pokoušejí údy těla Kristova, odpadlíci, kteří útočí na křesťany stále u víře, zlí na dobré, jedním slovem kacíři na katolíky. Co však vlastně praví? Jsi-li Syn Boží, spust se dolů. Totiž, chceš-li býti dítkem Božím, a míti podíl na nebeském dědictví, spust se dolů, zřekni se vznesené nauky katolické a odvěké tradice Církve, která jest též chrámem Boha. A otážete-li se kacíře, který vám bude takto mluvit, kde to vzal a jak dokáže, že jest třeba vzdáti se starobylé a všeobecné víry Církve katolické, tu vám ihned odpoví: *Neboť jest psáno*. A nepropase chvilky, aby vás do omrzení neohlušoval texty ze zákona, ze žalmů, z apoštolů, z proroků, jejichž smysl překrucuje a potvoří, aby vás svrhl s výšin nauky katolické, kde jste našli své pevné postavení, do bezedné propasti kacírství.“ - *Commonit. adv. prophan. haer. novat.**

Jeho Excel. pražský arcibiskup dr. KAREL KAŠPAR

SVÁTEK KRISTA KRÁLE A VLÁDA LIDU.
V Lidových Listech ze dne 30. X. 1932 četli jsme rozhovor jejich redaktora s arcibiskupem Kašparem, který, mluvě o svátku Krista Krále, řekl toto; „Církev katolická svým učením stále ukazuje k tomu, že lidská společnost nemůže být postavena na autoritě lidské.”

O kus dále čteme: „Církví nezáleží na tom, jaký systém vládní se v kterém národě uplatňuje, a svátek Krista Krále je Církví ustanoven proto, aby si tuto odvěkou pravdu uvědomil i lid, který v demokracii vládne svými pověřenci a aby se touto pravdou prakticky řídil.”

Je zajisté pravda, že Církví nezáleží na vládním systému, který je uplatňován, ovšem s tou nezbytnou podmínkou, že tento systém nepřekáží či dokonce nebojuje proti jejímu božskému poslání a dokud uznává za svrchovaného Krále Krista, propůjčovatele moci nad vnějšími záležitostmi lidí, žijících ve společnosti a nutně se nějakým způsobem organisujících.

Nepochybujeme nikterak, že by si těchto věcí nebyl arcibiskup vědom, ale právě proto nás udivuje ta podivná logika, s jakou chce, aby si tyto

věci uvědomil i lid, který přece - když vyhlásil svoji vládu - založil ji na základním demokratickém principu, že všechna moc pochází z lidu, a který se vysměje horlivosti, s jakou se křesťanští demokraté snaží zachrániti, co se zachránit dá, aby se proti této ideologii nemusili postavit zpříma.

rv.

To jsme opsali věrně z běžného tisku. Běžný tisk je ten, který se hromadí a v němž se těžko hledá, protože nemá reliefu, a v stavbách Studia je s ním jen trampota. Proto to vyjímáme na záhlavní historické heslo, aby se mohlo svobodně o Moci, autoritě a panování pojednati.

Když uvažujeme svrchu uvedená pastýřská slova, rádi bychom z nich těžili pro duši a proto se pídíme po jejich logické jednotnosti. A tu se nám to jaksi hroutí. Lidská společnost, či lépe lidské společnosti jsou obyčejně postaveny na autoritě lidské. Z nich jen dvě jeví se theokraticky: Starozákonní národ israelský a novozákonní Církev katolická, která jest postavena na skále, již jest Kristus, Bohočlověk. Lidská společnost sama, toť změt a prach globu, o kterém nemožno vzhledem k vládě nic říci, je to jen přírodní zjev, neboť nábožen-

ství má na zřeteli člověckou *osobnost*. Arcibiskupova věta jest ostatně v novinách, a novinářům to jede často šnejdrem; dost možná že redaktor si to popletl a přehodil částky věty, z výroku učiniv podmět. Neboť pak bychom mohli uvažovati o problému, zda lidská autorita, moc a panování vyplývá z lidské společnosti nebo zda jest dána lidské společnosti *s hůry*, jak tvrdí *dogmaticky* Církev katolická.

Ale co s tím druhým arcibiskupským výrokem? Proto přece svátek Krista Krále nebyl Církví ustanoven, aby si lid uvědomoval vládní systémy, tu

neb onu politiku strany a jiná pletichárství. Svátek ten se slaví, protože Kristus *jest* Král, jak už věděl Krkavec v staré vánoční koledě:

Krkavec pravil,
že se narodil,
v Betlémě tam na seně,
Ten, co Králem králův je
Král, Král!

Zpívá se známou notou koledy, a děti to na štěstí ještě zpívat umějí. Jen redaktori se jdou na to ptat arcibiskupů, a pak to ještě všechno popletou.

„Quanta cura“ ac pastoreali vigilantia ...

Poněvadž tam, kdekoliv z občanské společnosti náboženství bylo odstraněno, a zapuzeno učení Božího zjevení a vážnost, také přesný pojem o spravedlnosti a právu lidském temnotami se pokrývá a ztrácí a na místo pravé spravedlnosti a zákonnitého práva hmotná násila nastupuje: jde z toho na rozum, čím to, že někteří nejjistějších pravidel zdravého rozumu nic nedbajíce a jimi opovrhujíce, se opovažují provolávat, že »vůle národa veřejným, jak to zvou, míněním neb jinak vyjevená ustavuje svrchovaný, ani Božím, ani lidským právem obmezený zákon, a dle politického řádu, že dokonané události právě tím, že jsou dokonány, platnosti právní nabývají.« Však kdo medle nevidí a patrně nenahlíží, že lidská společnost vazeb náboženství a pravé spravedlnosti zbavená, jiného předsevzetí a účelu míti nemůže, krom toho, aby vezdejších statků nabývala a je hromadila, aniž by ve svém jednání zákona jiného šetrila, leč pravidla nezkraceného bažení po rozkoších a výhodách, jimž otročí? Za tou právě příčinou pronásledují tací lidé společnosti reholní, o Církev, občanstvo a li-
terní osvětlu velezasloužilé, s krutou nenávistí, a

žvástají, že nemají práva ku trvání, přihukujíce takto smyšlenkám kacírův... Nad to rozhlašují bezbožně, „že sluší zbaviti občanstvo i Církev oprávnění k účelům lásky křesťanské almužny veřejně rozdávatí“, a zákon ten že by měl býti zrušen, „jímž v určité dny k vůli počtě Boží služebná práce zakázána jest“, podvodně předstírajíce, že by změněné oprávnění a zákon se protivovaly zásadám nejlepšího hospodářství národního. Avšak na pouhém odstranění náboženství ze života veřejného nepřestávajíce, rádi by náboženství i z domácnosti rodin vyklidili. Neboť učice nanejvýš záhubný kommunismus a socialismus a rozhlašujíce blud ten tvrdí: „že společnost domácí a rodina veškera základ svého bytu a důvod má jediné v právu občanském; a za tou prý příčinou plynou všecka práva rodičů k dítkám jenom z práva občanského, a závisí na něm, zvláště však právo starati se o vyučování a vychování“. Takovými domněnkami bezbožnými a pletichami usilují titíž lstiví lidé o to, aby spasitelné učení katolické Církev a její působení se doprosta z vyučování a vychování mládeže vyloučilo, aby útlé a podajné duše mládeže všemožnými bludy zá-

hubnými a neřestmi bídně nakvašeny a pokaženy byly... Oni dále beze studu zevně a veřejně zastávají výrok a zásadu kacírů, z něhož tolik převrácených domněnek a bludů povstalo. *Žvástají, že „církevní moc není po právu Božském rozdílna a nezávisla na moci občanské, a že není možno, aby se zachovalo rozlišení a nezávislost ta, aniž by Církev nenapadala a neuchvátla podstatných práv moci světské.*” - Také nám nelze zamlčeti opovážlivosti oněch lidí, kteří zdravého učení nesnášejíce tvrdí, *že se smí odepríti souhlas a poslušenství oněm nálezům a výnosům Apoštolské Stolice, jejichž před-*

mět podle výkladu se nese k obecnému dobru Církvě, k jejím právům a k její kázni, a to beze hrůchu a bez stráty vyznání katolického, pokud se ony nedotýkají dogmat o víře a o mravech.”

... Pročež všechny a jednotlivé krivé domněnky a učení v tomto zvláště listu zpomenuté mocí svou Apoštolskou odmítáme, zavrhuje a odsuzujeme, přikazující, aby je všecy dítky katolické Církvě na jisto pokládali za odmítnuté, zavržené a odsouzené. - *Encyklika papeže Pia IX. z 8. prosince r. 1864.*

